דרשוני כרך ב — מדרשי נדרים

מדרשי נדריםרבקה לוביץ

איש כי יפלא נדר בערכך נפשת לה' והיה ערכך הזכר מבן עשרים שנה ועד בן ששים שנה והיה ערכך חמשים שקל כסף בשקל הקדש. ואם נקבה הוא והיה ערכך שלשים שקל. ואם מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה והיה ע רכך הזכר עשרים שקלים ולנקבה עשרת שקלים. ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים והיה ערכך הזכר חמשה שקלים כסף ולנקבה ע רכך שלשת שקלים כסף. ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר והיה ערכך חמשה עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים (ויקרא כז, ב–ז)

בבית מדרשה של ברוריה הגיעו הלומדות לפרשת 'אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר' ונתעצבו אל לבן.אמרו, שמא ערכה של נקבה פחות מערכו של זכר?השיבו להן נשים חכמות:שמא עלתה על לבכן שהתורה אמדה ערכם של זכרים ונקבות, זקנים ותינוקות?! והלוא בני האדם שווין נבראו, ושווין עומדים המה בפני הבורא. אלא דברים אלה הם על פי אומד דעתו של אדם, וזהו שדייק הפסוק: 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נְפָשֹׁת לַה'' – 'בְּעֶרְכְּךָ' בערך שהוא לדידך ולדעתך. ירדה תורה לסוף דעתם של זכרים ונקבות, וידעה שהכול סברו שהזכרים שווין יותר מנקבות. אם נדר הזכר כערכו, היה בדעתו ליתן יותר, ואם נדרה נקבה כערכה, היה בדעתה ליתן פחות.ובמקום שהכול יודעין שזכרים ונקבות שווין – אם נודר, בין זכר ובין נקבה, מתחייב ליתן אותן הדמים.

איש כי ידר נדר ליהוה או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה. ואשה כי תדר נדר ליהוה ואסרה אסר בבית אביה בנעריה. ושמע אביה את נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה והחריש לה אביה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום. ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום וה' יסלח לה כי הניא אביה אתה. ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה. ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו נדריה ואסרה אשר אסרה על נפשה יקמו. ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה וה' יסלח לה. ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבעה. ושמע אישה והחרש לה לא הניא אתה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום. ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתיה לנדריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם וה' יסלח לה. (במדבר ל, ג-יג)

הגיעו הלומדות לפרשת 'אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַה'' ושוב נתעצבו אל לבן.אמרו, שמא מילתה של אשה פחותה ממילתו של איש?שהרי איש חייב לעמוד בנדריו ואילו אשה, אביה ובעלה מפרים נדריה.השיבו להן נשים חכמות:

שמא עלתה על לבכן שמילתה של אשה פחותה ממילתו של איש? אלא ירדה תורה לסוף דעתם של הנודרים וידעה שהזכר היה נודר על דעתו שיקיים, ואילו אשה הייתה נודרת על דעת זה שיסכימו עמה אביה או בעלה, ואם לא יסכימו, זכאים הם להפר נדריה.

ובמקום שהכול יודעין שאשה אינה זקוקה להסכמת אביה ובעלה ומילתה חקוקה בסלע, אין אביה או בעלה רשאים להפר נדריה, והוא שאמר החכם מכל אדם: כאשר תדר נדר לאלהים אל תאחר לשלמו כי אין חפץ בכסילים את אשר תדר שלם. טוב אשר לא תדר משתדור ולא תשלם' (קהלת, ה, ג–ד).

הפסוקים בוויקרא כז, א–ח עוסקים בנדרים המכונים 'נדרי נפשות' – הנודר מתחייב לתרום כסף למקדש, בערך השווה לערכו שלו (לקיומו של נוהג זה עיינו במלכים ב' יב, ה־ו). מעשה זה נתפס כמעין תחליף לעבודה במקדש ומבטא מסירות. התורה מפרטת את הערכים הכספיים של הנודרים, בהתאם למינם ולגילם. ואילו אשה, אביה ובעלה מפרים נדריה – ראו במדבר, ל, ו־ט.